

Conference on the Armenian Question and İlber Hoca(-lar)

By Baskın Oran

Agos and Birgun

May 27, 2005

Translated by the Zoryan Institute

By postponing this conference, Turkey once again shot itself in the foot. It lost one more opportunity to pretend to be democratic. Without the conference going ahead, there will be more consequences than if the conference had gone ahead. Turkey's enemies are now rejoicing.

SHAME on those that caused this mess. SHAME on those who kept quiet for 80 years when listening to the one-sided official position and who now say, "This conference is one-sided," when alternative positions were to be discussed. I want to dedicate the following article which I wrote on Tuesday, May 24, to our shameless "nationalists", without any changes. On this day, May 27, the exact anniversary of the day the DEPORTATION LAW was legislated 90 years ago.

My dear brother, İlber Ortaylı, who graduated one year after me from university, is perhaps the most important historian of the generation after Prof. Halil İnalcık's era. He is one of the very few persons from Turkey who are respected internationally. In addition, he is not the type who just sits in an ivory tower, but he is a broadly intellectual, pleasant historian.

For the past eighty years, nothing was said about the Armenian subject, other than the official government position. For the past eighty years, anyone who dared to think a bit differently was branded a traitor. For years, from TV stations to universities to primary schools, the position was, in chronological order: 1) "The Armenian problem? What is that?" 2) "They killed us, we didn't kill them, or diseases killed them;" 3) "Massacres were mutual, on both sides;" or 4) "Let the historians decide," as the current position says.

A scientific person does not know all the aspects of his science. It is important not to talk about a subject not studied. Master İlber showed exceptional determination not to express unnecessary opinions. He kept quiet for years. He did not get involved in this subject.

Taboo is a subject about which no one dares to talk for fear of being branded a "traitor." But now there is a discussion on the Armenian Problem on TV every single day. Let the "Last Taboo" rest in peace.

That's how it is; everything comes to an end. No one will remember the ones who branded the Bosphorus Dean, Prof. Ayse Soysal, as a "traitor" for permitting the joint conference organized by Bosphorus-Bilgi-Sabancı Universities regarding "Ottoman Armenians During the Decline of the Empire" for May 25-27. She will be remembered with respect. Do you remember Socrates, or the ones who murdered him? One day we will say: "We used to have a last taboo. What was it?"

Master Ilber entered the Armenian Problem discussions at this point. He said: "The invited names are all from the same team. This will not be a healthy discussion" (Hurriyet, May 23, 2005). In fact, it never occurred to him to raise the same objection when invited to all the official symposiums for the past twenty five years.

His entry into the discussions was even more interesting when he said: "I guess the legal issues will be best presented by English philologist Murat Belge." The person whom he called the philologist is Murat Belge, the author of more than twenty books on political science and sociology.

This is not important for me as much as for Murat; however, what's important is the statement by a historian who determines that a philologist cannot discuss legal issues. Let me give an example about people with opinions about everything. A friend of mine stated during university exams that: "The Treaty of Lausanne recognized only the Armenians, Greeks and Jews as minorities." After the exam, I told him that he was wrong. All of us make mistakes, including me. But we do not repeat the mistakes when reminded. This friend repeated the same mistake again later. So, I had to patiently explain and document for him that Lausanne Treaty recognized all non-Moslems as minorities. But he kept on making the same mistake during the dinner reception at the Belgian Embassy on December 2, 2004. As people were discussing the EU-triggered reforms, he said it again, and I had to intervene quite explicitly, so that the guest foreign minister would not form the wrong impression about Turkey.

Ilber is right when he says that the May 25-27 conference involved people of a different team. But it was not right for historian Ilber, who seems to have been transferred to the official "Government Team" to comment on this different team, which has been gaining tremendous momentum in the last few years.

I repeat: Ilber Ortayli is perhaps one of our most important historians. I would have expected him to look at this event not from the official position, but from a historical perspective and say: "These people are all from the same team. Just like the previous ones. In this conference opposing opinions will be discussed and one-sided games will not be played. Finally we will see

a real match." If he had said this, then everybody would have deleted the word "perhaps" when talking about İlber.

Let's wait and see what the events will tell.

Ermeni Sorunu konferansı ve İlber Hoca(-lar)

Baskın Oran

Agos and Birgun

May 27, 2005

Konferansı iptal ettirmekle, Türkiye, bir kez daha kendi ayağına kurşun sıktı. Gözüktüğünden çok daha demokratik olduğu izlenimini verme fırsatını kaçırdı. Şimdi; yapılamaması, yapılmasından daha büyük gürültü kopartacak. Türkiye düşmanları bayram ediyor.

Sebepler UTANSIN. 80 yıldır tek taraflı dinlerken susup, alternatif görüş çıkınca "Tek taraflı ele alınıyor" diyenler UTANSIN. Üniversite özerkliğini rezil edenler UTANSIN. 24 Salı sabahı yazdığım aşağıdaki yazıyı, hiç değiştirmeden, tam da Tehcir "Kanun-ı Muvakkat"ının çıktığı bu 27 Mayıs günü, bu utanması gereken "milliyetçilerimiz"e ithaf ediyorum.

Benden bir yıl sonra mezun Mülkiyeli kardeşim Prof. İlber Ortaylı, Prof. Halil İnalıcık-sonrası kuşağının belki de en önemli tarihçisidir. Uluslararası planda saygı gören nadir Türkiyelilerdendir. Üstelik, fildişi kulesinde kazık gibi oturup kalan cinsinden değil; sözü-sohbeti çok hoş cinsinden, geniş kültürlü bir tarihçidir.

Seksen yıldır bu ülkede Ermeni konusunda resmî görüşten başka birşey duyulmadı. Seksen yıldır, biraz farklı düşüneyim diyen "hain" oldu. Yıllardır, TV'lerden üniversitelere ve ilkokullara kadar kronolojik sırayla: 1) "Ermeni meselesi mi, o da neymiş?"; 2) "Onlar bizi öldürdü, biz onları öldürmedik, ölenler de salgınlardan öldü"; 3) "Katliam olduysa bile, karşılıklı oldu"; 4) "Bu konuyu tarihçilere bırakalım" dendi. Hâlâ bile deniyor.

Bilimadamı, kendi alanının her konusunu bilemez. Önemli olan, çalışmadığı alanda konuşmamaktır. İlber Hoca, konuşmayı çok sevdiği halde, bu nadir görülen basireti gösterdi. Hep sustu. Bu konuya karışmadı.

Tabu; ağzını açan "hain" ilan edildiği için, kimsenin konuşmadığı konudur. Şimdi TV'lerde her Allahın günü bir Ermeni tartışması var. "Son Tabu" da sizlere ömür.

Bu işler böyledir işte. Gider gider, bitiverir. Boğaziçi-Bilgi-Sabancı üniversitelerinin 25-27 Mayıs'ta ortaklaşa düzenlediği "İmparatorluğun Çöküş Döneminde Osmanlı Ermenileri" konferansına yerleşkesinde izin verdi diye Boğaziçi Rektörü Prof. Ayşe Soysal'a hain diyenleri kimse hatırlamayacak, Hoca saygıyla hatırlanacak. Siz Sokrates'i mi hatırlıyorsunuz, onu idam edenleri mi?

Birgün şöyle diyeceğiz: "Yahu, bizim bir zamanlar bir son tabumuz vardı; neydi ooo?".

İlber Hoca bu noktada Ermeni konusuna birdenbire girdi. "Davet edilenler hep belli bir takımın isimleri. Meseleler böyle çok sağlıklı tartışılmaz" dedi (Hürriyet, 23.05.2005). Oysa, yirmi beş

yıldır sadece resmî görüş sempozyumları yapılırken, bunu söylemek hiç aklına gelmemiştir. Üstelik bu giriş, bir tür, cami duvarına hamle etmeyle karışık oldu: “Hukuksal problemleri herhalde İngiliz filologu Murat Belge tartışacak” dedi. Filolog dediği, şunca yıldır siyaset bilimi ve sosyoloji üzerine hepsi de özgün 20 kadar kitap yayınlamış Prof. Murat Belge idi.

Bu çok önemli değil ve üstelik beni değil Murat’ı ilgilendirir; o da ilgilendi zaten. Önemli olan şu ki, hukuk sorunlarının filolog tarafından tartışılmayacağını söyleyen bir tarihçinin hukuk konusunda fazla iddialı konuşmayan bir kişi olması gerekirdi.

“Herbokolog” birinden canlı örnek vereyim. Bu arkadaş Mülkiye’de bir yeterlik sınavı jürisinde “Lozan’da sadece Ermeniler, Rumlar, Museviler azınlık sayılmıştır” diye bir fikir serdetti. Sınavdan sonra, bunun yanlış olduğunu kendisine söyledim.

Olabilir; başta ben, hepimiz ne yanlışlar yapıyoruz. Ama, düzelttikleri zaman tekrarlamıyoruz. Bu arkadaş aynı yanlış başka bir jüride daha yineledi. Bunun üzerine, kendisini usulca bir kenara çekip Lozan’da bütün gayrimüslimlerin azınlık sayıldığını tekrar söyledim. Yazdıklarımın künyesini de verdim.

Ne hikmetse, aynı şeyi bir de Belçika büyükelçiliğinde 2 Aralık 2004 gecesi verilen yemekte yaptı. Herkes AB reformları konusunda fikrini söylüyordu; sıra kendisine gelince aynı fahiş hukuk hatasını tekrarlayınca, hiç istemezdim ama, konuk dışişleri bakanının Türkiye hakkında yanlış bilgi edinmemesi için işin doğrusunu dobra dobra belirtmek gibi tatsız bir zorunluluk karşısında kaldım.

25-27 Mayıs konferansının belli bir takımın toplantısı olduğu hususunda İlber haklı. Ama, son birkaç yıldır gittikçe hızlanan bir biçimde karşı takıma, “devlet takımı”na transfer olan tarihçi İlber Ortaylı’nın söyleyeceği birşey değildi bu.

Tekrar ediyorum: İlber Ortaylı, Halil İnalçık-sonrası kuşağının belki de en önemli tarihçisi. Böyle birisinden, olaya devlet açısından değil tarih açısından bakması ve şöyle demesi beklenirdi: “Bunların hepsi aynı takımdan. Şu âna kadarkiler gibi. Bu konferansta karşı fikir ortaya konacağı için artık tek kale bitecek. Nihayet maç görebileceğiz”.

İşte o zaman, büyük olasılıkla, herkes İlber’den bahsederken “belki de” demeksizin bahsedecekti. Dur bakalım, tarih nasılsa gösterecek.